

رابووننهوهی سهدر و مهرجهعییهت له سیاسهتی عیراق

05-12-2020

نووسههکان

زریان روژههاتی

کورتە : له روژانی رابردوودا بهرپوهچوونی یهکهمین کۆنفرانسی حهشدی عهتهبات و دهکهوتنهوهی دووبارهی سهدریهکان وهک ئهکتهریکی گرنگی شانۆی سیاسی عیراق دوو رووداوی گرنگن که دهتوانن کاریگهری لهسهردۆخی سیاسی و سهربازی ئهه و لاته دابنن.

زیران رۇژھەلتى |

بەرايى

لە رۇژانى رابردوودا بەرپۈنەچۈۈنى يەكەمىن كۇنفرانسى ھەشدى ەتەبات و دەرگەوتنەۋەى دووبارەى سەدرىيەكان ەك ئەكتەرىكى گرنكى شانۋى سىياسى عىراق دوو رووداۋى گرنكى كە دەتوانن كاريگەرى لەسەر دۇخى سىياسى و سەربازىي ئەو وئاتە دابنن.

كۇنفرانسى ھەشدى ەتەبات چەندەى رەھەندىكى مەملانىي نىۋوۋى شىعەيشى تىدايىت، ئەۋەندەش ھەنگاۋىكە بۇ قايمكىردنى تۈنانى سەربازىي مەرجەعىيەت لە سىياسەتى عىراقى. دەرگەوتنەۋەى سەدرىش بە خۇپىشاندان و گوتارى بردنەۋەى پىشۋەختەى ھەلبۇاردن و "پەيماننامەى شەرەف" ى شىعەى دەرخەرى ئەۋەپە كە سەدر لە قۇناخى داھاتوودا لايەنىكى يەكلاكەرەۋە دەيىت.

بۇچى ھەشدى ەتەبات؟

رۇژى 1/12/2020 كۇنفرانسىكى سى رۇژەى ھەشدى ەتەبات بە درووشى "پارىزگارى كردن لە فەتۋا و بىياتنانى دەۋەت" لە نەچەفەۋە سەربەرشى ەتەبەى ەلەۋىيە دەستىپىكىرد. فىرقەى ئىمام ەلى (گرىدراۋى ەتەبەى ەلەۋى)، لىۋاى ەلى ئەكبەر (گرىدراۋى ەتەبەى ەسنى) و فىرقەى ەباسى قىتالى (گرىدراۋى ەتەبەى ەباسى) و لىۋاى ئەنسارى مەرجەعىيە كە بەرپزەۋە پىشتر لىۋاكانى 2 و 11 و 26 و 44 ى ھەشدى شەعبى بوون، لەۋەدا بەشداربوون.

پرسىار لىرەدا ئەۋەپە كە پالئەرەكانى جىاكردنەۋەى زىاترى ئەم چۈار لىۋابەى پىشۋى ھەشدى شەعبى لەو بەشەكەى دىكەى ھەشدى چىن؟ بەشۋەپەكى گىشتى دەشنى چەند ھۇكارىك بۇ ئەمە رىز بىرئىن كە بەمچۇرەن:

پەكەم: ۋادىارە لە سەرۋوبەندى نىكبوونەۋەى سالى نۋى، مەرجەعىيەت دەپەۋى ھىلەكانى جىاكەرەۋەى ھىزەكانى خۇى لەگەل رىكخراۋەكانى دىكەى ھەشدى روونترىكاتەۋە. بىگومان لەۋانەپە ئەمە پالئەرى ئەمنى ھەيىت چۈونكە، سالىۋەگەرى كۈژرانى ئەبومەھدى موھەندىس و قاسم سولئىمانى نىك دەيىتەۋە و ترسىك ھەپە لەۋەى كە لەو رۇژەدا رووداۋىكى ئەمنى رووبدات! لەگەل نىكبوونەۋەى ئەو رۇژە، تەننەت بەپى ھەندىك لە سەرچاۋەكان، ئەمرىكا دەستى بە كىشانەۋەى ھەندىك لە دىپلۇماتەكانى لە بالىۋخانەى بەغدا كىدوۋە. [1] لەۋانەپە ھەشدى مەرجەعىيەت بە تەمايىت رووخسارىكى جىاۋاتر لە ھەشدى دىكە لە خۇى پىشانىدات و بەۋەش جىاۋازىيە فىكىرى و سىياسىيەكانى خۇى زەقتەر دەرېخات. لە بىرمان نەچىت كە تەنپا چەند ھەفتەپەك دۋاى كۈژرانى قاسم سولئىمانى و ئەبومەھدى موھەندىس بوو كە چۈار لىۋاكەى ھەشدى مەرجەعىيەت لە ھەشدى شەعبى جىابوونەۋە و خۇيان بە ۋەزارەتى بەرگى بەستەۋە.

دوۋەم: نارەزىي چۈار لىۋاكەى مەرجەعىيەت لەسەر دانانى (ابوفدك) ەك شوئىنگرەۋەى ئەبومەھدى موھەندىس و شىكىستى ھەۋلەكانى ھادى عامرى بۇ نابۇۋانى چارەسەر كىردنى ئەو ناكۇكىيانە، پالئەرىكى دىكەپە بۇ جىاكردنەۋەى رى ھەردوۋ ھەشدىكە لە پەكتى. ھەشدى شەعبى بەمدۋايبانە ئەبو مونئەزەر ەسنى (تەسنىن ەبىد مطر ەبۋدى- رىكخراۋى بەدر) لە پۇستىكى دىكەى بالى دەستەى ھەشدى شەعبى دامەزراند كە پىدەچىت كە ئەمە دۋايبىن بىمارىك لە ھەۋلەكانى بەكخستەۋەى دووبارەى ھەردوۋ ھەشدى درايبىت.

سنىم: جەمسەرگىرى و دابەشبوونە نىۋوۋىيەكانى سىياسەتى شىعەى لە عىراق ۋاىكردوۋە كە مەرجەعىيەت لە تەنىشت رۇلى راستەۋو و ناراستەۋو لە رووداۋە سىياسىيەكان، پەنا بۇ تۇكمەكىردنى رەھەندە سەربازىيەكەى ئەو رۇلەش بىات. ھەشدى ەتەبات لە بەباننامەى كۇتالى كۇنفرانسەكەپدا لەلاپەك جەختى لە جىبەجىكىردنى پىت بە پىتى فەتۋا و رىنمايەكانى مەرجەعىيەتى بالى و لەلاپەكى دىكەش جەختى لە پابەندبوون بە ياسا و دەستۈر كىدۋتەۋە. [2] لە بەباننامەكەشدا پابەندبوونى بە رىنمايەكانى مەرجەعىيەت لە پىش پابەندبوون بە ياسا و دەستۈر داناۋە. ھەرچەندە مەرجەعىيەت دەستۈرەدران لە سىياسەت بە رەسمى رەتەكاتەۋە بەلام، بە كىدوۋە رۇلەكەى لە دىارىكىردنى سەرۋكۈەزىران، ھەلبۇاردن و خۇپىشاندان و رووداۋەكانى دىكەى مەپدانى سىياسى ۋلات شىكىكى ھاشا لىنەكراۋە. ھەشدى ەتەبات ھەنگاۋىكى دىكە عىراق لە ۋىلايەتىكى ناراستەۋو - رانەگەپنراۋى مەزھەبى نىك دەكاتەۋە. بەۋە، مەرجەعىيەتىش ەك بەشكى زۇرى حىزبە گەۋرەكانى عىراق، لە تەنىشت بىكەى جەماۋەرى و رۇلى سىياسى، خاۋەندارىكىردنى ھىزى چەكدارى دامەزرانەپتر دەكات!

سەدریھەکان لەرپى خۆپیشاندان، گوتارى پېشەوخەتى بردنەوھ لە ھەلبژاردن و باسکردنى "پەیماننامەى شەرەف"ى شىعى جارىكى دىكە بە گەرمى لە رۆژەقى عىراقدان.

خۆپیشاندانەکانى پشنگىرىکردن لە موقتەدا سەدر جۆرىك لە نەمايش کردنەوھى ھىزى ئەو گرووپە بوو، ھەرچەند كە دواتر بەھۆى بەرەكەوتنىان لەگەل خۆپیشاندەرانى دىكە گرتیان بۆ دروستبوو. سەدر لەرپى گوتارى پەیماننامەى شەرەفیشەوھ بە تەمايە خۆى وەك لایەنى يەكخەرى ھىزە شىعىيەکانيش دەريخت.

ھەر لە ئىستاوھ زۆرىك ھاوران لەسەر ئەوھى كە سەدر پياوى قۇناخى داھاتووى عىراق دەبىت ئەمەش لەبەر چەند ھۆكارىك:

يەكەم: داھەشبوونەکانى ھىزە شىعىيەکان دەرفەتى زياترى بۆ دەرخسینىت تا پىنگەى خۆى زياتر بىت. بە ديارىكراوى زەقتربوونەوھى ناکۆكى و رکاھەريەکانى مەرجەعیەتى بالآ و گرووپەکانى لایەنگرانى ئىران لەرووى سياسى و سەربازىيەوھ، مەيدانى مانۆرى سەدر لە قۇناخى داھاتوودا زياتر دەكەن.

دووم: ئەگەرى بەشدارى كەمى خەلك لە ھەلبژاردنى داھاتوو، لەگەل تۆكمەبوونى رىكخستنى سەدریھەکان و ئەگەرى كەلكوھرتنى لە كورسىيەکانى كۆتاكانى ژنان و ياساى نووى ھەلبژاردن، چانسى سەدر بۆ سەركەوتن زياتر دەكەن.

سێھەم: لاوازبوونى پىنگەى جەماوھەرى حیزبە شىعىيەکانى دىكە و تواناى سەدر بۆ كەلكوھرگرتن لە سياسەتى ھاوھەيمانى، وەك نموونەى ھەلبژاردنى رابردوو، چانسى ئەو بۆ بردنەوھ زياتر دەكەن.

ئەنجام

پىنگەى ئايىنى و سياسى مەرجەعیەتى بالآ، لەرپى خەشدى عەتەباتەوھ بەھىزتر دەبىت. لەوانەيە ئەمە وەك ئامادەكارىيەك بىت بۆ قۇناخى داھاتووى عىراق وھەرچۆرە پشيوپىيەكى گرىمانەيى كە لەوانەيە لە دواى ھەلبژاردن رووبادات، بەلام ھەرچىيەك بىت، مەرجەعیەتیش بە كەردەوھ ھاوشىوھى حیزبە گرىنگەکانى عىراق ئىدى ھىزى چەكدارى خۆى دامەزراوھىتر دەكات و ئەمەش، پىنگەكەى لە سياسەتى عىراق ھەم زياتر، ھەم ئاشكراتر دەكات.

بە ئەگەرى زۆر موقتەدا سەدریش بەھۆى دۆخى سياسەتى نىوخۆى و ناوچەيى، بەكۆك لە كارىگەرتىن پياوھەکانى قۇناخى داھاتووى عىراق دەبىت و ھەر ئىستاشەوھ ئەو رۆلە بۆ خۆى پىناسە دەكات. لەوانەيە لە جياتى ھىزە نەرىتيەکانى شىعە وەك حیزبى دەعوە و مالى كەكىم، دووانەى سىستانى و سەدر، بە رکاھەرى و ھاوھەيمانى و سياسەتەکانى خۆيانەوھ، بە ئەندازەيەكى زۆر ئاراستە بە سياسەتى داھاتووى عىراق بەدەن. ئا لىرەدايە كە گرىنگە ھەرىمى كوردستان ئاگای لە رووداوھەکانى پەيوەست بەو دووچەمسەرەى سياسەتى شىعى بىت تا بەپىنى ئەوھ بچوولئىتەوھ.

[1] - <https://www.politico.com/news/2020/12/02/trump-pulls-diplomats-out-of-iraq-442250>

[2] -

<https://iraq.shafaqna.com/AR/197676/%d9%85%d8%a4%d8%aa%d9%85%d8%b1-%d8%ad%d8%b4%d8%af-%d8%a7%d9%84%d8%b9%d8%aa%d8%a8%d8%a7%d8%aa-%d9%8a%d9%86%d9%87%d9%8a-%d8%a3%d8%b9%d9%85%d8%a7%d9%84%d9%87-%d9%86%d8%ad%d9%88-%d8%a7%d9%84%d8%a7>